

Vida i obra

Verdaguer va entusiasmar el públic que hi havia a la sala del Consell de Cent presentant-s'hi amb faixa i barretina

Verdaguer, una petita biografia

Núria Munné Bladé
Llicenciada en filologia catalana

Jacint Verdaguer i Santaló va néixer a Folgueroles, un petit poble de la plana de Vic, el 17 de maig de 1845. Era el tercer de vuit fills, dels quals només van sobreviure el germà gran, l'hereu Miquel, en Jacint i la Francisca, dos anys més jove que el poeta. Tant el pare, en Josep Verdaguer i Ordeix, pagès i picapedrer procedent de Tavèrnoles, com la mare, Josepa Santaló i Planas, del mateix poble de Folgueroles, eren de procedència molt modesta, gent senzilla i devota, però instruïda. Un origen humil a què els biògrafs fan referència quan volen destacar el geni literari del poeta de Folgueroles. Seria, però, un error d'imaginar-lo en una infància miserable i il·lustrada ja que, per exemple, va ser la seva mare la que el va iniciar en la lectura de llibres piadosos, com ell mateix explicava ja de gran.

Poc abans de néixer, el 13 de novembre de 1844, va morir el seu germà Jaume. Aquest fet li va condicionar notablement la vida, ja abans de venir al món. D'una banda, en la Catalunya rural de l'època, el fet d'esdevenir el segon fill baró de la família el feia amb tots els números per acabar de capellà; de l'altra, sembla que la seva mare, dona d'un elevat sentiment religiós, va oferir-lo a Déu si l'arribava a veure créixer.

Sigui com sigui, amb tan sols cinc anys, Verdaguer va començar a anar a l'escola del poble. Quan en sortia, eixerit i trapella, corria amunt i avall pels carrers de Folgueroles amb els seus companys. I en aquestes estones, encuriós per tot allò que l'envoltava, s'aturava per escoltar les històries antigues i les cançons que la gent gran li cantava. Així, va anar passant la infantesa sense gaires sobresalts i, malgrat que la mort de la seva germana de cinc anys el va colpir quan encara era molt jove, dolços records van anar sedimentant en la seva vida interior fins a forjar un veritable tresor per a la seva inspiració.

Quan Verdaguer va fer els deu anys, durant el curs 1855-56, va ingressar al seminari de Vic per continuar els seus estudis. Per a un nen amb els seus recursos el seminari era l'única possibilitat de rebre formació. La mare, sense oblidar la prometença que havia fet en néixer el seu fill, el va enviar a Vic amb la idea que en sortís capellà. Estudiar al seminari li suposava haver de caminar l'hora que separa Folgueroles de Vic a l'anada i a la tornada, i dinar a Vic mateix en una casa on li escalfaven la vianda que ell duia. Dels quinze anys de seminari, els vuit primers els va passar d'aquesta manera i, a partir del curs

1863-64, va residir, com era costum a l'època, en una masia propera a la capital osonenca. A can Tona, a l'actual Calldetenes, hi va viure fins al 1871 fent de mossò i mestre de minyons a canvi de la seva manutenció.

Verdaguer no era un alumne gaire brillant al seminari. Els estudis dels primers anys li agradaven poc, i sovint superava les assignatures amb penes i treballs. Només una li va resultar un veritable plaer: retòrica i poètica, que li va servir per afrontar els grans clàssics de la literatura occidental.

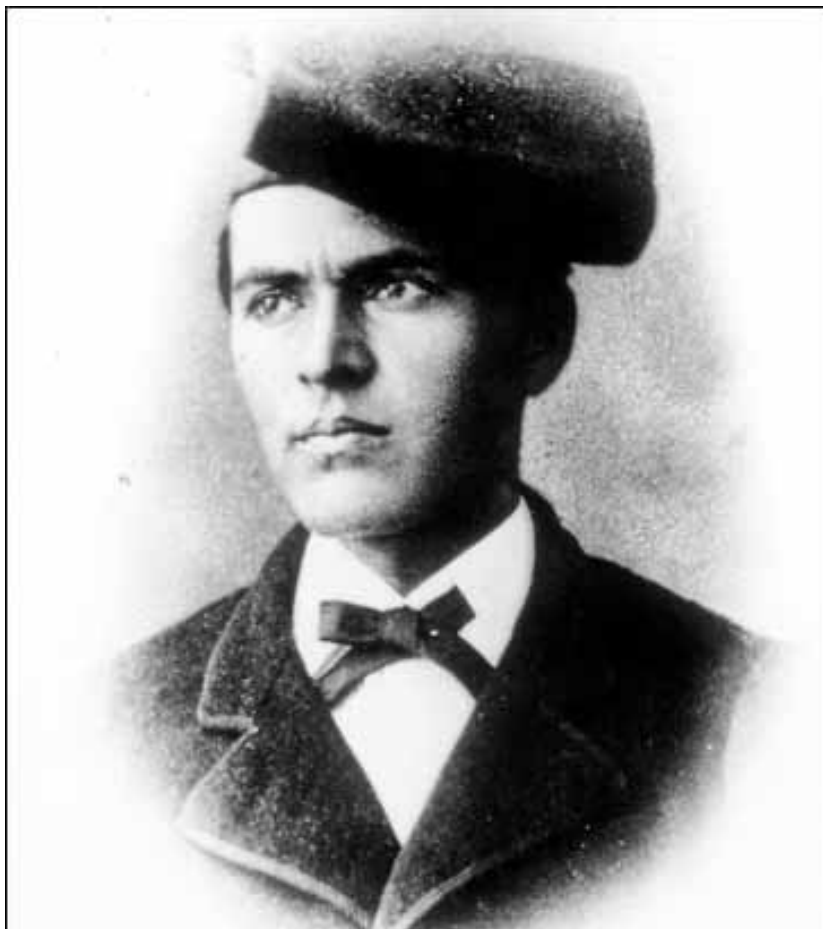
La poesia li esqueia i, al seminari, Verdaguer va despuntar escrivint poemes breus d'estil vallfogonesc, amb solament quinze anys. En llegir-los, el seu amic Jaume Collell ja intuïa el geni que s'amagava rere l'aspecte rústec i pagès del poeta. Són d'aquesta època composicions de caràcter amatori que coneixem sota els epígrafs *Jovenívols* i *Amors d'en Jordi i na Guideta*, a més d'obres com *Ausona en la festa de Sant Miquel dels Sants* i *Dos màrtirs de ma pàtria, o sia Llucià i Marcia*, primera obra important, que va publicar el 1865, i tot un recull de narracions autobiogràfiques que van quedar inèdites fins al 1958, quan Josep M. Casacuberta va recopilar, juntament amb altres proses de temes diversos, sota el títol *Escrips inèdits de J.V.* Totes aquestes són composicions que Verdaguer firmava sovint sota el pseudònim *Un fadrí de muntanya*. És així, doncs, com, mig pagès mig seminarista, va començar a créixer com a poeta.

Ambició i amb empena, a Verdaguer no li va costar gens conquerir l'ambient literari vigatà, al qual havia accedit gràcies a Collell. Ja no es podia aturar i li calia vèncer en la plataforma barcelonina. El 1865 es va presentar als Jocs Florals, restablerts el 1859, i va guanyar un premi especial per la poesia *Els minyons d'En Veciana* i un accésit a l'Englantina per *A la mort d'En Rafel de Casanova*. Un èxit rotund. Verdaguer va entusiasmar el públic que hi havia a la sala del Consell de Cent de l'Ajuntament de Barcelona -on se celebrava la festa- en presentar-s'hi mudat, vestit amb vellut, faixa i barretina. Des d'aleshores, el poeta va explicar l'inici de la

seva vocació literària com una experiència poètica, quasi mística, sempre en contacte amb la natura. Per això, els poemes que hi fan referència, com ara *L'Arpa*, expliquen d'aquesta manera el seu trasbals interior:

“y entre'l floreig d'estrelles que naxien del vespre hermós entre les fosques ales, com aurora divina que'm somreya vegí en lo cel la Musa Catalana.

L'estiu d'aquell mateix 1865, Verdaguer començava a estar tip de tantes cançons i corrandes com havia escrit i va decidir iniciar una empresa de debò: una composició de caràcter èpic que tractés la llegenda de l'enfonsament

Biblioteca de Catalunya

Verdaguer en una imatge clàssica que sovint ha servit per folkloritzar-lo

de l'Atlàntida. Sabem del cert que aquest tema mitològic l'havia interessat des de sempre, des de les primeres lectures de les epopeies gregues en què un heroi travessava mars i continents a la recerca d'aventures amb éssers monstruosos i increïbles. Es conserva una carta en què Verdaguer explica, per exemple, com un dia, al seminari, probablement durant el curs 1857-58, un dels catedràtics els va llegir un capítol de l'obra de P. Juan Eusebio de Nieremberg *De la diferencia entre lo temporal y eterno, crisol de desengaños* (llib. II, cap. VII), en el qual es descriu la destrucció del continent de l'Atlàntida per castigar els pecats dels seus habitants. Cal suposar que la imaginació que Verdaguer va abocar al quadre devia ser extraordinària i, tan sensible com era, devia sortir realment espordit de l'aula. Aquella impressió mai més no va oblidar-la, va quedar allà, a la seva

ment, esperant el moment de compondre l'obra cabdal de la seva carrera literària: *L'Atlàntida*. A més d'aquest episodi tan important, cal comptar amb la influència que van tenir en ell obres com l'*Odissea* d'Homer (llibre que el jove estudiant va aconseguir gràcies a una juguesca curiosa amb els seus companys: aquell qui pogués travessar saltant amb els peus descalços un camp de rostolls s'enduria el duro que entre tots havien reunit) o l'*Eneida* de Virgili, a més del *Timeu* de Plató i d'"aquelles antigues cròniques de Catalunya i d'Espanya" entre les quals hi havia la d'en Jeroni Pujaades i les que li havien explicat oralment. Tot plegat conformava un magma que bullia dins seu i que esperava convertir-se en material poètic.

Estudiant els clàssics, Verdaguer va adonar-se que la literatura catalana no disposava de cap text èpic de gran envergadura i, inquietat per les idees de Chateaubriand, es va proposar construir *L'Atlàntida* per suplir, així, aquesta mancança, va lligar el mite de l'enfonsament amb l'origen de l'Amèrica cristiana, cosa que li va permetre unir aquelles dues temàtiques tan seves: la fe i la pàtria. D'aquesta manera, que ell va adoptar i refondre a pler, li havia estat útil per donar al poema l'exemplaritat religiosa que ell buscava. Tot plegat, doncs, va servir per encentrar una obra que se li va allargar vint anys i que li va costar, tal com ell deia una mica dramàticament, "més que no pas si l'hagués regada amb sang de les meves venes".

Durant aquests temps, l'obra va passar per diverses etapes fins a mostrar el perfil definitiu. L'any 1866, va iniciar, animat pels quatre accésits aconseguits als

Jocs Florals d'aquell any, el poema *Colom*, una composició llarga i ambiciosa que més tard va abandonar per centrar-se en *L'Atlàntida enfonsada*. Dos anys després, el 1868, va presentar el poema *L'Atlàntida enfonsada* i *Espanya naixent de ses ruïnes* al certamen floral. L'any anterior, el poeta havia donat per acabat el poema i en va enviar una còpia a Milà i Fontanals esperant la seva aprovació. Milà va encoratjar del tot Verdaguer: la impressió que va treure del poema era molt bona i tan sols hi afegia algunes acotacions marginals per animar l'autor a retocar-ne alguns passatges. La il·lusió del poeta es va veure ràpidament escapçada en no rebre cap mena de consideració per part dels membres del consistori.

